

Zbiór Orzeczeń

WYROK SĄDU (szósta izba)

z dnia 21 lutego 2018 r.*ⁱ

Wspólna polityka zagraniczna i bezpieczeństwa – Środki ograniczające przyjęte w związku z sytuacją na Ukrainie – Zamrożenie środków finansowych – Wykaz osób, podmiotów i organów, w odniesieniu do których ma zastosowanie zamrożenie środków finansowych i zasobów gospodarczych – Pozostawienie nazwiska skarżącego w wykazie – Obowiązek uzasadnienia – Podstawa prawna – Podstawa faktyczna – Oczywisty błąd w ocenie – Prawo do obrony – Prawo własności – Prawo do dobrego imienia – Proporcjonalność – Ochrona praw podstawowych równorzędna z ochroną praw podstawowych zagwarantowaną w Unii – Zarzut niezgodności z prawem

W sprawie T-731/15

Sergiy Klyuyev, zamieszkały w Doniecku (Ukraina), reprezentowany przez R. Ghersona, T. Garnera, solicitors, oraz B. Kennelly'ego, QC, i J. Pobjoya, barrister,

strona skarżąca,

przeciwko

Radzie Unii Europejskiej, reprezentowanej przez Á. de Elerę-San Miguela Hurtadę oraz J.P. Hixa, działających w charakterze pełnomocników,

strona pozwana,

mającej za przedmiot żądanie oparte na art. 263 TFUE i zmierzające do stwierdzenia nieważności, po pierwsze, decyzji Rady (WPZiB) 2015/1781 z dnia 5 października 2015 r. zmieniającej decyzję 2014/119/WPZiB w sprawie środków ograniczających skierowanych przeciwko niektórym osobom, podmiotom i organom w związku z sytuacją na Ukrainie (Dz.U. 2015, L 259, s. 23) i rozporządzenia wykonawczego Rady (UE) 2015/1777 z dnia 5 października 2015 r. dotyczącego wykonania rozporządzenia (UE) nr 208/2014 w sprawie środków ograniczających skierowanych przeciwko niektórym osobom, podmiotom i organom w związku z sytuacją na Ukrainie (Dz.U. 2015, L 259, s. 3), po drugie, decyzji Rady (WPZiB) 2016/318 z dnia 4 marca 2016 r. zmieniającej decyzję 2014/119/WPZiB w sprawie środków ograniczających skierowanych przeciwko niektórym osobom, podmiotom i organom w związku z sytuacją na Ukrainie (Dz.U. 2016, L 60, s. 76) i rozporządzenia wykonawczego Rady (UE) 2016/311 z dnia 4 marca 2016 r. dotyczącego wykonania rozporządzenia (UE) nr 208/2014 w sprawie środków ograniczających skierowanych przeciwko niektórym osobom, podmiotom i organom w związku z sytuacją na Ukrainie (Dz.U. 2016, L 60, s. 1), oraz po trzecie, decyzji Rady (WPZiB) 2017/381 z dnia 3 marca 2017 r. zmieniającej decyzję 2014/119/WPZiB w sprawie środków ograniczających skierowanych przeciwko niektórym osobom, podmiotom i organom w związku z sytuacją na Ukrainie (Dz.U. 2017, L 58, s. 34) i rozporządzenia wykonawczego Rady (UE) 2017/374 z dnia 3 marca 2017 r. dotyczącego wykonania rozporządzenia (UE) nr 208/2014 w sprawie środków ograniczających skierowanych przeciwko niektórym osobom, podmiotom

* Język postępowania: angielski.

i organom w związku z sytuacją na Ukrainie (Dz.U. 2017, L 58, s. 1), w zakresie, w jakim nazwisko skarżącego zostało pozostawione w wykazie osób, podmiotów i organów, do których te środki ograniczające mają zastosowanie,

SĄD (szósta izba),

w składzie: G. Berardis (sprawozdawca), prezes, D. Spielmann i Z. Csehi, sędziowie,

sekretarz: L. Grzegorzczak, administrator,

uwzględniając pisemny etap postępowania i po przeprowadzeniu rozprawy w dniu 28 czerwca 2017 r.,

wydaje następujący

Wyrok¹

Okoliczności powstania sporu

- 1 Niniejsza sprawa wpisuje się w ramy środków ograniczających skierowanych przeciwko niektórym osobom, podmiotom i organom w związku z sytuacją na Ukrainie w następstwie represji zastosowanych w odpowiedzi na demonstracje na placu Niepodległości w Kijowie (Ukraina).
- 2 W dniu 5 marca 2014 r. Rada Unii Europejskiej wydała decyzję 2014/119/WPZiB w sprawie środków ograniczających skierowanych przeciwko niektórym osobom, podmiotom i organom w związku z sytuacją na Ukrainie (Dz.U. 2014, L 66, s. 26). W tym samym dniu Rada przyjęła rozporządzenie (UE) nr 208/2014 w sprawie środków ograniczających skierowanych przeciwko niektórym osobom, podmiotom i organom w związku z sytuacją na Ukrainie (Dz.U. 2014, L 66, s. 1).
- 3 Skarżący, Serhij Klyuyev, jest ukraińskim biznesmenem, a także bratem Andrija Klujewa, byłego szefa kancelarii prezydenta Ukrainy. Jest również członkiem Verkhovna Rada (rady najwyższej Ukrainy).
- 4 W motywach 1 i 2 decyzji 2014/119 stwierdzono:
 - „(1) W dniu 20 lutego 2014 r. Rada zdecydowanie potępiła wszelkie przypadki użycia przemocy na Ukrainie. Zaapelowała o natychmiastowe położenie kresu przemocy na Ukrainie oraz pełne poszanowanie praw człowieka i podstawowych wolności. Rada wezwała rząd Ukrainy do jak największej powściągliwości w działaniach, a przywódców opozycji – do odcięcia się od osób posuwających się do radykalnych działań, w tym do aktów przemocy.
 - (2) W dniu 3 marca 2014 r. Rada uzgodniła skoncentrowanie [wydała decyzję o skoncentrowaniu] środków ograniczających na zamrożeniu i odzyskaniu aktywów osób wskazanych jako odpowiedzialne za defraudację ukraińskich funduszy państwowych oraz osób odpowiedzialnych za naruszenia praw człowieka, w celu konsolidacji i wsparcia państwa prawa oraz poszanowania praw człowieka na Ukrainie”.

¹ Poniżej zostały odtworzone jedynie te punkty wyroku, których publikację Sąd uznał za wskazaną.

5 Artykuł 1 ust. 1 i 2 decyzji 2014/119 stanowi, co następuje:

„1. Zamrożone zostają wszystkie środki finansowe i zasoby gospodarcze należące do lub będące w posiadaniu, dyspozycji lub pod kontrolą wymienionych w załączniku osób wskazanych jako odpowiedzialne za defraudację ukraińskich funduszy państwowych oraz osób odpowiedzialnych za naruszenia praw człowieka na Ukrainie, a także osób fizycznych lub prawnych, podmiotów lub organów z nimi powiązanych.

2. Nie udostępnia się – bezpośrednio ani pośrednio – żadnych środków finansowych ani zasobów gospodarczych wymienionym w załączniku osobom fizycznym lub prawnym, podmiotom lub organom, ani na ich rzecz”.

6 Dalsze ustępy tego artykułu określają szczegółowe zasady zamrożenia środków finansowych.

7 Zgodnie z decyzją 2014/119 rozporządzenie nr 208/2014 wprowadza obowiązek przyjęcia środków w postaci zamrożenia środków finansowych oraz w sposób co do istoty identyczny jak rzeczona decyzja określa szczegółowe zasady tego zamrożenia.

8 Nazwiska osób, których dotyczy decyzja 2014/119 oraz rozporządzenie nr 208/2014, znajdują się w wykazie – identycznym – zawartym w załączniku do decyzji 2014/119 i w załączniku I do rozporządzenia nr 208/2014 (zwanym dalej „wykazem”) wraz, między innymi, z uzasadnieniem ich umieszczenia.

9 Nazwisko skarżącego pojawiło się w wykazie wraz z danymi identyfikacyjnymi „brat [Andrija Klujewa, biznesmen]” i następującym uzasadnieniem:

„Osoba, wobec której wszczęto na Ukrainie postępowanie karne, aby przeprowadzić dochodzenie w sprawie przestępstw powiązanych ze sprzeniewierzeniem ukraińskich środków publicznych i ich nielegalnym przesyłaniem poza Ukrainę”.

10 Pismem złożonym w sekretariacie Sądu w dniu 12 maja 2014 r. skarżący wniósł skargę zarejestrowaną pod sygnaturą T-341/14, mającą za przedmiot żądane stwierdzenia nieważności decyzji 2014/119 i rozporządzenia nr 208/2014 w zakresie, w jakim go dotyczyły.

11 W dniu 29 stycznia 2015 r. Rada przyjęła decyzję (WPZiB) 2015/143 zmieniającą decyzję 2014/119 (Dz.U. 2015, L 24, s. 16) oraz rozporządzenie (UE) 2015/138 zmieniające rozporządzenie nr 208/2014 (Dz.U. 2015, L 24, s. 1).

12 Decyzja 2015/143 doprecyzowała – z dniem 31 stycznia 2015 r. – kryteria wskazywania osób, których środki finansowe podlegają zamrożeniu. W szczególności art. 1 ust. 1 decyzji 2014/119 nadano następujące brzmienie:

„1. Zamrożone zostają wszystkie środki finansowe i zasoby gospodarcze należące do lub będące w posiadaniu, dyspozycji lub pod kontrolą wymienionych w załączniku osób wskazanych jako odpowiedzialne za defraudację ukraińskich funduszy państwowych oraz osób odpowiedzialnych za naruszenia praw człowieka na Ukrainie, a także osób fizycznych lub prawnych, podmiotów lub organów z nimi powiązanych, zgodnie z wykazem zamieszczonym w załączniku.

Do celów niniejszej decyzji, do osób wskazanych jako odpowiedzialne za defraudację ukraińskich funduszy państwowych zalicza się osoby, wobec których organy ukraińskie wszczęły dochodzenie:

a) za defraudację ukraińskich funduszy lub aktywów państwowych lub za współudział w tych działaniach; lub

b) za wykorzystywanie stanowiska przez osobę piastującą funkcję publiczną, aby uzyskać nieuzasadnione korzyści dla siebie lub osoby trzeciej, a przez to spowodować stratę w ukraińskich funduszach lub aktywach państwowych, lub za współudział w tych działaniach”.

13 Zgodnie z decyzją 2015/143 rozporządzenie 208/2014 zostało zmienione rozporządzeniem nr 2015/138.

14 Decyzja 2014/119 i rozporządzenie nr 208/2014 zostały następnie zmienione, odpowiednio, decyzją Rady (WPZiB) 2015/364 z dnia 5 marca 2015 r. (Dz.U. 2015, L 62, s. 25) i rozporządzeniem wykonawczym Rady (UE) 2015/357 z dnia 5 marca 2015 r. w sprawie wykonania rozporządzenia nr 208/2014 (Dz.U. 2015, L 62, s. 1). Decyzją 2015/364 zmieniono art. 5 decyzji 2014/119, przedłużając stosowanie środków ograniczających względem skarżącego do dnia 6 czerwca 2015 r. Rozporządzenie wykonawcze 2015/357 zastąpiło w konsekwencji załącznik I do rozporządzenia nr 208/2014.

15 Na mocy decyzji 2015/364 oraz rozporządzenia wykonawczego 2015/357 nazwisko skarżącego zostało pozostawione w wykazie wraz z danymi identyfikacyjnymi „brat [Andrija Klujewa], biznesmen” i nowym, następującym uzasadnieniem:

„Osoba, wobec której władze ukraińskie wszczęły postępowanie w sprawie sprzeniewierzenia środków publicznych lub mienia publicznego oraz w sprawie nadużycia stanowiska przez osobę piastującą funkcję publiczną w celu zapewnienia sobie lub osobie trzeciej nieuzasadnionych korzyści ze szkodą dla środków publicznych lub mienia publicznego Ukrainy. Osoba powiązana z osobą wskazaną [Andrijem Petrowyczem Klujewem], wobec której toczy się postępowanie karne władz Ukrainy w sprawie sprzeniewierzenia środków publicznych lub mienia publicznego”.

16 W dniu 5 czerwca 2015 r. Rada przyjęła decyzję (WPZiB) 2015/876 zmieniającą decyzję 2014/119 (Dz.U. 2015, L 142, s. 30) oraz rozporządzenie wykonawcze (UE) 2015/869 dotyczące wykonania rozporządzenia nr 208/2014 (Dz.U. 2015, L 142, s. 1). Decyzja 2015/876, po pierwsze, zastąpiła art. 5 decyzji 2014/119, wydłużając stosowanie środków ograniczających w odniesieniu do skarżącego do dnia 6 października 2015 r., a po drugie, zmieniła załącznik do tej decyzji. W konsekwencji rozporządzeniem wykonawczym 2015/869 zmieniono załącznik I do rozporządzenia nr 208/2014.

17 Na mocy decyzji 2015/876 oraz rozporządzenia wykonawczego 2015/869 nazwisko skarżącego zostało pozostawione w wykazie wraz z danymi identyfikacyjnymi „brat [Andrija Klujewa], biznesmen” i nowym, następującym uzasadnieniem:

„Osoba, wobec której prowadzone jest dochodzenie władz Ukrainy w sprawie sprzeniewierzenia środków publicznych. Osoba powiązana z osobą wskazaną [Andrijem Petrowyczem Klujewem], wobec której władze Ukrainy wszczęły postępowanie karne w sprawie sprzeniewierzenia środków publicznych lub mienia publicznego”.

18 Pismem z dnia 31 lipca 2015 r. Rada przekazała skarżącemu pismo z dnia 26 czerwca 2015 r., w którym [poufne]². W piśmie tym Rada poinformowała skarżącego, że zamierza utrzymać środki ograniczające w stosunku do niego, zakreślając skarżącemu termin na przedstawienie uwag w tym względzie. Pismem z dnia 31 sierpnia 2015 r. skarżący przedstawił swoje uwagi.

19 W dniu 5 października 2015 r. Rada przyjęła decyzję (WPZiB) 2015/1781 zmieniającą decyzję 2014/119 (Dz.U. 2015, L 259, s. 23) oraz rozporządzenie wykonawcze (UE) 2015/1777 dotyczące wykonania rozporządzenia nr 208/2014 (Dz.U. 2015, L 259, s. 3) (zwane dalej łącznie „aktami z października 2015 r.”). Decyzja 2015/1781, po pierwsze, zastąpiła art. 5 decyzji 2014/119, wydłużając stosowanie

2 Pominięte dane poufne.

środków ograniczających w odniesieniu do skarżącego do dnia 6 marca 2016 r., a po drugie, zmieniła załącznik do tej decyzji. Rozporządzeniem wykonawczym 2015/1777 zmieniono w konsekwencji załącznik I do rozporządzenia nr 208/2014.

- 20 Na mocy decyzji 2015/1781 oraz rozporządzenia wykonawczego 2015/1777 nazwisko skarżącego zostało pozostawione w wykazie wraz z danymi identyfikacyjnymi „brat [Andrija Klujewa], biznesmen” i nowym, następującym uzasadnieniem:

„Osoba, wobec której władze Ukrainy wszczęły postępowanie karne w sprawie sprzeniewierzenia środków publicznych lub mienia publicznego. Osoba powiązana z osobą umieszczoną w wykazie [Andrijem Petrowyczem Klujewem], wobec której władze Ukrainy wszczęły postępowanie karne w sprawie sprzeniewierzenia środków publicznych lub mienia publicznego”.

- 21 Pismem z dnia 6 października 2015 r. Rada przekazała adwokatowi skarżącego kopię aktów z października 2015 r., informując o pozostawieniu nazwiska skarżącego w wykazie i udzielając odpowiedzi na uwagi zawarte w piśmie z dnia 31 sierpnia 2015 r. Ponadto Rada załączyła do tego pisma kolejne pismo [*poufne*] z dnia 3 września 2015 r.

Okoliczności faktyczne zaistniałe po wniesieniu niniejszej skargi

- 22 W piśmie z dnia 15 grudnia 2015 r. Rada przekazała skarżącemu pismo [*poufne*] z dnia 1 grudnia 2015 r., zakreślając termin do przedstawienia przez niego uwag w tym względzie.
- 23 Wyrokiem z dnia 28 stycznia 2016 r. Klyuyev/Rada (T-341/14, EU:T:2016:47) Sąd stwierdził nieważność decyzji 2014/119 i rozporządzenia nr 208/2014 w zakresie, w jakim akty te dotyczyły skarżącego.
- 24 W dniu 4 marca 2016 r. Rada przyjęła decyzję (WPZiB) 2016/318 zmieniającą decyzję 2014/119 (Dz.U. 2016, L 60, s. 76) oraz rozporządzenie wykonawcze (UE) 2016/311 dotyczące wykonania rozporządzenia nr 208/2014 (Dz.U. 2016, L 60, s. 1) (zwane dalej łącznie „aktami z marca 2016 r.”).
- 25 W aktach z marca 2016 r. stosowanie środków ograniczających zostało przedłużone, m.in. w odniesieniu do skarżącego, do dnia 6 marca 2017 r., bez zmiany uzasadnienia umieszczenia jego nazwiska w wykazie w porównaniu z aktami z października 2015 r.
- 26 Pismem z dnia 7 marca 2016 r. Rada poinformowała skarżącego o pozostawieniu wobec niego w mocy środków ograniczających. Ponadto Rada odpowiedziała na uwagi skarżącego zgłoszone we wcześniejszych pismach i przekazała skarżącemu akty z marca 2016 r.
- 27 W piśmie z dnia 12 grudnia 2016 r. Rada poinformowała adwokatów skarżącego, że zamierza przedłużyć obowiązywanie środków ograniczających wobec niego i załączyła dwa pisma [*poufne*], jedno z dnia 25 lipca 2016 r. oraz drugie z dnia 16 listopada 2016 r. (zwane dalej „pismami z dnia 25 lipca i 16 listopada 2016 r.”), przypominając o terminie wyznaczonym na przedstawienie uwag w związku z corocznym przeglądem środków ograniczających. Skarżący przedstawił Radzie swoje uwagi pismem z dnia 12 stycznia 2017 r.
- 28 W dniu 3 marca 2017 r. Rada przyjęła decyzję (WPZiB) 2017/381 zmieniającą decyzję 2014/119 (Dz.U. 2017, L 58, s. 34) oraz rozporządzenie wykonawcze (UE) 2017/374 dotyczące wykonania rozporządzenia nr 208/2014 (Dz.U. 2017, L 58, s. 1) (zwane dalej łącznie „aktami z marca 2017 r.”).
- 29 W aktach z marca 2017 r. stosowanie środków ograniczających zostało przedłużone, m.in. w odniesieniu do skarżącego, do dnia 6 marca 2018 r., bez zmiany uzasadnienia umieszczenia jego nazwiska w wykazie w porównaniu z aktami z października 2015 r. i z marca 2016 r.

30 Pismem z dnia 6 marca 2017 r. Rada poinformowała skarżącego o pozostawieniu wobec niego w mocy środków ograniczających. Ponadto Rada odpowiedziała na uwagi skarżącego zgłoszone we wcześniejszych pismach oraz przekazała skarżącemu akty z marca 2017 r. Rada wyznaczyła również termin na przedstawienie uwag przed podjęciem decyzji w sprawie ewentualnego utrzymania jego nazwiska w wykazie.

Przebieg postępowania i żądania stron

- 31 Pismem złożonym w sekretariacie Sądu w dniu 12 grudnia 2015 r. skarżący wniósł niniejszą skargę.
- 32 W dniu 9 marca 2016 r. Rada złożyła odpowiedź na skargę. W tym samym dniu złożyła ona wniosek z uzasadnieniem, zgodnie z art. 66 regulaminu postępowania przed Sądem, by treść niektórych załączników do skargi, jak również załącznika do odpowiedzi na skargę, została pominięta w publicznie dostępnych dokumentach związanych ze sprawą.
- 33 W dniu 29 kwietnia 2016 r. została złożona replika.
- 34 W dniu 13 maja 2016 r., na podstawie art. 86 regulaminu postępowania, skarżący przedstawił pierwsze pismo dostosowujące skargę, domagając się również stwierdzenia nieważności aktów z marca 2016 r. w zakresie, w jakim akty te go dotyczą.
- 35 Duplika została złożona w dniu 27 czerwca 2016 r.
- 36 W dniu 5 lipca 2016 r. Rada przedstawiła swoje uwagi w odniesieniu do pisma dostosowującego.
- 37 Pisemny etap postępowania został zamknięty w dniu 11 lipca 2016 r.
- 38 Pismem złożonym w sekretariacie Sądu w dniu 26 lipca 2016 r. skarżący wniósł o przeprowadzenie rozprawy.
- 39 Ponieważ skład izb Sądu został zmieniony, sędzia sprawozdawca został przydzielony do szóstej izby, której w związku z tym przydzielono niniejszą sprawę.
- 40 Na wniosek sędziego sprawozdawcy Sąd (szósta izba) postanowił o otwarciu ustnego etapu postępowania.
- 41 Pismem z dnia 24 lutego 2017 r. skarżący złożył wniosek o odroczenie rozprawy zaplanowanej na dzień 6 kwietnia 2017 r. W dniu 1 marca 2017 r. prezes szóstej izby Sądu uwzględnił ten wniosek i postanowił o odroczeniu rozprawy do dnia 18 maja 2017 r.
- 42 W dniu 4 maja 2017 r. skarżący wniósł drugie pismo dostosowujące skargę, aby żądać stwierdzenia nieważności aktów z marca 2017 r. w zakresie, w jakim akty te go dotyczą.
- 43 Pismem złożonym w sekretariacie Sądu w dniu 8 maja 2017 r. Rada wniosła, po pierwsze, o przedłużenie terminu do przedstawienia uwag odnoszących się do drugiego pisma dostosowującego skargę, oraz po drugie, stosownie do okoliczności, o odroczeniu rozprawy zaplanowanej na dzień 18 maja 2017 r. W dniu 10 maja 2017 r. prezes szóstej izby Sądu postanowił o odroczeniu rozprawy do dnia 28 czerwca 2017 r.
- 44 W dniu 14 czerwca 2017 r. Rada przedstawiła swoje uwagi w odniesieniu do drugiego pisma dostosowującego.

- 45 Pismem złożonym w sekretariacie Sądu w dniu 15 czerwca 2017 r. skarżący wniósł, na podstawie art. 85 ust. 3 regulaminu postępowania, o dołączenie do akt sprawy kopii decyzji [poufne] z dnia 5 marca 2016 r. o zawieszeniu [poufne].
- 46 W dniu 16 czerwca 2017 r. Rada przedstawiła wniosek podobny do tego, o którym mowa w pkt 32 powyżej, w którym domagała się, by treść niektórych załączników do drugiego pisma dostosowawczego, jak i treść uwag dotyczących tego pisma została pominięta w publicznie dostępnych dokumentach związanych ze sprawą.
- 47 Pismem złożonym w sekretariacie Sądu w dniu 23 czerwca 2017 r. Rada podniosła zarzut niedopuszczalności dowodów skarżącego w zakresie, w jakim są one spóźnione.
- 48 Na rozprawie w dniu 28 czerwca 2017 r. strony zostały wysłuchane w przedmiocie ich żądań oraz udzieliły odpowiedzi na pytania Sądu.
- 49 W następstwie pierwszego i drugiego dostosowania skargi skarżący wnosi do Sądu o:
- stwierdzenie nieważności aktów z października 2015 r., z marca 2016 r. oraz z marca 2017 r. w zakresie, w jakim akty te go dotyczą;
 - obciążenie Rady kosztami postępowania.
- 50 W następstwie wyjaśnień przedstawionych na rozprawie w odpowiedzi na pytania Sądu Rada wnosi do Sądu o:
- oddalenie skargi;
 - tytułem ewentualnym, na wypadek stwierdzenia nieważności aktów z marca 2017 r. w zakresie dotyczącym skarżącego – utrzymanie w mocy skutków decyzji 2017/381 do czasu, gdy stwierdzenie częściowej nieważności rozporządzenia wykonawczego 2017/374 stanie się skuteczne;
 - obciążenie skarżącego kosztami postępowania.

Co do prawa

W przedmiocie żądań stwierdzenia nieważności aktów z października 2015 r. i z marca 2016 r. w zakresie, w jakim dotyczą one skarżącego

- 51 W uzasadnieniu skargi o stwierdzenie nieważności skarżący podniósł pięć zarzutów, dotyczących: pierwszy – braku podstawy prawnej, drugi – oczywistego błędu w ocenie, trzeci – naruszenia prawa do obrony i prawa do skutecznej ochrony sądowej, czwarty – braku uzasadnienia, i piąty – naruszenia prawa własności i prawa do dobrego imienia. W pierwszym piśmie dostosowującym skargę skarżący podniósł również, w odniesieniu do aktów z marca 2016 r., zarzut, który został uznany za nowy, a który dotyczył naruszenia praw wynikających z art. 6 TUE w związku z art. 2 i 3 TUE, a także art. 47 i 48 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej (zwanej dalej „kartą”).
- 52 Tytułem żądania ewentualnego skarżący podniósł zarzut niezgodności z prawem na podstawie art. 277 TFUE, mający na celu stwierdzenie, że kryterium umieszczenia w wykazie określone w art. 1 ust. 1 decyzji 2014/119, zmienionej decyzją 2015/143, i art. 3 ust. 1 rozporządzenia nr 208/2014, zmienionego rozporządzeniem nr 2015/138 (zwane dalej „właściwym kryterium”), które jest pozbawione odpowiedniej podstawy prawnej lub nieproporcjonalne w stosunku do celów realizowanych przez omawiane akty, nie znajduje w stosunku do niego zastosowania.

53 W pierwszej kolejności należy zbadać zarzut czwarty, następnie zarzut pierwszy i pozostałe zarzuty w kolejności przedstawionej w skardze, a następnie zarzut podniesiony w pierwszym piśmie dostosowującym skargę i wreszcie zarzut niezgodności z prawem podniesiony przez skarżącego tytułem ewentualnym.

[...]

W przedmiocie zarzutu drugiego, dotyczącego w istocie oczywistego błędu w ocenie

86 Skarżący podnosi w istocie, że Rada popełniła oczywisty błąd w ocenie, gdy uznała, że właściwe kryterium zostało spełnione w odniesieniu do skarżącego. W tym względzie twierdzi on, że oświadczenia [poufne], przyjęte przez Radę bez uprzedniego zbadania i wzięcia pod uwagę nieścisłości podniesionych przez skarżącego, nie stanowią wystarczająco solidnej podstawy faktycznej, podczas gdy to na Radzie ciąży obowiązek wykazania zasadności zarzutów wysuniętych wobec skarżącego, przy uwzględnieniu uwag i dowodów przeciwnych przez niego przedstawionych. W jego opinii Rada była zobowiązana do przeprowadzenia dodatkowych kontroli oraz do zażądania dodatkowych dowodów od organów państwa trzeciego. Jest to konieczne tym bardziej w przypadku przedłużenia obowiązywania środków ograniczających. Ponadto nie istnieje żaden dowód na to, że skarżący jest w jakikolwiek sposób „powiązany” ze swym bratem Andrijem Klujewem oraz że ten ostatni został uznany za odpowiedzialnego za defraudację środków publicznych. Okoliczność, że jest on członkiem rodziny, nie jest wystarczająca. Ponadto skarżący podkreśla, że Rada przedłużyła stosowanie wobec niego środków ograniczających o wyjątkowo krótki okres, co wskazuje na jej niepewność co do możliwości przedstawienia dowodów koniecznych w celu uzasadnienia stosowania środków ograniczających przez dłuższy czas.

87 Po pierwsze, zdaniem skarżącego, pisma z dnia 26 czerwca i 3 września 2015 r. – w odniesieniu do aktów z października 2015 r., oraz pismo z dnia 1 grudnia 2015 r. – w odniesieniu do aktów z marca 2016 r. [poufne] są jedynymi dowodami przedstawionymi przez Radę i nie znajdują z kolei oparcia w innych wyraźnych i konkretnych dowodach. Ponadto Rada nie przedstawiła także dowodu, że podnoszone w tych pismach okoliczności [poufne] mogły zagrozić praworządności na Ukrainie.

88 Skarżący utrzymuje, że zgodnie z orzecznictwem o ile prowadzenie przez organy krajowe państwa trzeciego postępowania w sprawie sprzeniewierzenia środków publicznych może być wystarczającym kryterium do umieszczenia w wykazie, o tyle trzeba jeszcze, by takie dochodzenie dotyczyło etapu sądowego. W tym kontekście [poufne] nie może być uważany za „organ sądowy”. Zdaniem skarżącego jeżeli kryterium to miałoby być interpretowane szerzej, to z jednej strony dana osoba byłaby pozbawiona podstawowych gwarancji wynikających z postępowania przed organem sądowym, a z drugiej strony równałoby się to przeniesieniu na władze ukraińskie uprawnienia do wyboru, według ich własnego uznania, osób mających być objętymi środkami ograniczającymi [poufne].

89 W szczególności, w celu wykazania, że informacje zawarte w piśmie z dnia 3 września 2015 r., które nie różni się od pisma z dnia 26 czerwca 2015 r., były niewystarczające, skarżący opiera się na opinii prawnej profesora prawa Uniwersytetu w Kijowie, zgodnie z którym ściganie skarżącego nie było uzasadnione. W oparciu o inną opinię prawną, wydaną przez innego profesora prawa, skarżący podnosi także, że [poufne] dopuścił się poważnego naruszenia jego praw proceduralnych w ramach [poufne], co nie pozwala na podstawie ukraińskiego kodeksu postępowania karnego traktować go jako osoby podlegającej „postępowaniu karnemu”. Według skarżącego opinie te zawierają szczegółowe i obiektywne dowody, które Rada mogła z łatwością sprawdzić.

90 Ponadto skarżący wskazuje na szereg nieścisłości i fałszywe oświadczenia składane przez [poufne], w odniesieniu do dochodzeń, budzących wątpliwości co do ich wiarygodności. W wyroku z dnia 11 grudnia 2014 r. Oberlandesgericht Wien (wyższy sąd krajowy w Wiedniu, Austria) stwierdził, w sposób incydentalny w ramach postępowania dotyczącego zamrożenia aktywów skarżącego

w Austrii, że zarzuty podniesione w stosunku do tego ostatniego przez organy Ukrainy nie były w wystarczającym stopniu poparte dowodami i wydawały się oparte na przypuszczeniach. Zostało to potwierdzone pismem z biura prokuratora w Wiedniu z dnia 4 kwietnia 2016 r., w którym zapowiedziano wycofanie zarzutów wobec skarżącego.

- 91 Ponadto w sprawozdaniu z niezależnego dochodzenia w sprawie działalności gospodarczej skarżącego i jego przedsiębiorstwa, którego dotyczy postępowanie karne, podważono wszystkie zarzuty przedstawione przez [poufne]. Również sprawozdanie z audytu działalności finansowej i gospodarczej tej spółki z dnia 28 lipca 2014 r. za okres od 1 stycznia 2008 r. do dnia 17 czerwca 2014 r., opracowane przez państwową inspekcję finansową (IFE) Ukrainy, nie wskazuje na żadne naruszenie prawa ani żadne zawinione działanie tego przedsiębiorstwa.
- 92 Następnie, zdaniem skarżącego, Rada nie uwzględniła faktu, że nowy rząd ukraiński zagraża państwu prawa i prawom człowieka, i to zarówno w odniesieniu do skarżącego, jak i w ogóle.
- 93 W odniesieniu do własnej sytuacji skarżący podnosi, że stał się ofiarą prześladowań politycznych, ponieważ władze Ukrainy wszczęły wobec niego nieuzasadnione dochodzenia, naruszające jego prawo do domniemania niewinności. Pisma [poufne], na których oparła się Rada, dowodziłyby tego naruszenia, [poufne] są również zobowiązane do stosowania tej zasady oraz do powstrzymania się od publicznego oskarżania osób podejrzanych, jak wynika z orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka.
- 94 Skarżący przedstawia również poszczególne etapy poprzedzające decyzję Verkhovna Rada (rady najwyższej Ukrainy) o uchyleniu mu immunitetu i – powołując się w szczególności na opinię prawną profesora prawa – podnosi, po pierwsze, że każdemu z etapów postępowania o uchylenie immunitetu towarzyszyły nieprawidłowości, i po drugie, że ostateczna decyzja była niezgodna z prawem.
- 95 Jeśli chodzi o ogólną sytuację na Ukrainie podnosi on, że nowy rząd przyjął środki, które utrudniają sprawne funkcjonowanie systemu sądownictwa w tym kraju, zagrażając w ten sposób państwu prawa. W szczególności, jak przyznał Wysoki Komisarz Narodów Zjednoczonych nadzorujący misję obserwatorów praw człowieka na Ukrainie (zwany dalej „wysokim komisarzem”), w sprawozdaniu z okresu od dnia 16 lutego do dnia 15 maja 2015 r., ukraińscy sędziowie nie są niezależni i są ofiarami gróźb, co szkodzi ich bezstronności, w szczególności w odniesieniu do postępowań dotyczących urzędników poprzedniego rządu. Podobne stwierdzenia znajdują się w sprawozdaniu departamentu stanu Stanów Zjednoczonych Ameryki dotyczącym sytuacji na Ukrainie w 2015 r. Ponadto sam fakt, że Ukraina jest stroną EKPC, nie wystarczy, aby zapewnić przestrzeganie praw podstawowych w tym kraju.
- 96 Skarżący odnosi się ponadto do ustawy ukraińskiej z października 2014 r., tzw. ustawy lustracyjnej, pozwalającej usuwać ze stanowisk w administracji niektóre osoby, w tym sędziów i prokuratorów, z uwagi na ich przeszłe postępowanie, w szczególności gdy było ono korzystne dla byłego prezydenta Wiktora Janukowycza. Poważne uchybienia tej ustawy zostały potwierdzone przez Komisję Wenecką we wstępnej opinii z dnia 16 grudnia 2014 r. Komisja ta, w opinii wydanej w dniu 23 marca 2015 r. wspólnie z Dyrekcją Generalną ds. Praw Człowieka Rady Europy, również podniosła obawy co do niezależności sędziów na Ukrainie.
- 97 Jeśli chodzi o problemy systemowe w [poufne] zostały one potwierdzone przez rezygnację, w dniu 19 lutego 2016 r., prokuratora generalnego Wiktora Szokina, w wyniku presji wywieranej przez prezydenta Petra Poroszenkę w kontekście oskarżeń o korupcję, która to dymisja została pozytywnie przyjęta między innymi przez wiceprezydenta Stanów Zjednoczonych Ameryki.
- 98 Wreszcie skarżący twierdzi, że obowiązek dokonywania przez Radę ścisłej, pełnej i rygorystycznej kontroli oraz zapewnienia, by wszelkie decyzje dotyczące przyjęcia środka ograniczającego podejmowane były na wystarczająco solidnej podstawie faktycznej, dotyczy w sposób szczególny

niniejszej sprawy, z jednej strony z uwagi na termin, jakim Rada dysponowała na przedstawienie lub zweryfikowanie dowodów i informacji w celu uzasadnienia pozostawienia jego nazwiska w spornym wykazie, a z drugiej strony z uwagi na okoliczności przedstawione przez skarżącego zarówno przed Sądem, jak i przed Radą, w celu ukazania słabości dowodów, na których ta się oparła.

- 99 Rada nie zgadza się z argumentami skarżącego.
- 100 Tytułem wstępu należy przypomnieć, że o ile Rada dysponuje szerokim zakresem uznania w odniesieniu do kryteriów ogólnych, które należy uwzględnić w celu przyjęcia środków ograniczających, o tyle skuteczność kontroli sądowej gwarantowanej przez art. 47 karty wymaga, by w ramach kontroli zgodności z prawem powodów, na których oparta jest decyzja o umieszczeniu lub pozostawieniu nazwiska określonej osoby w wykazie osób objętych środkami ograniczającymi, Trybunał Sprawiedliwości upewnił się, że decyzja ta opiera się na wystarczająco solidnej podstawie faktycznej. Oznacza to sprawdzenie okoliczności faktycznych podnoszonych w uzasadnieniu, które leżą u podstaw rzeczowej decyzji, tak aby kontrola sądowa nie była ograniczona do oceny abstrakcyjnego prawdopodobieństwa przywołanych powodów, ale dotyczyła tego, czy powody te – lub co najmniej jeden z nich, sam w sobie uważany za wystarczający do poparcia tej decyzji – są wykazane w sposób wystarczająco precyzyjny i konkretny (zob. wyrok z dnia 15 września 2016 r., Klyuyev/Rada, T-340/14, EU:T:2016:496, pkt 36 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 101 Zgodnie z orzecznictwem Rada nie ma obowiązku przeprowadzenia z urzędu i w sposób systematyczny własnych dochodzeń lub kontroli w celu uzyskania dalszych wyjaśnień, jeżeli posiada już informacje dostarczone przez organy państwa trzeciego celem podjęcia środków ograniczających wobec osób, które z tych państw pochodzą i wobec których toczy się postępowanie sądowe (wyrok z dnia 30 czerwca 2016 r., Al Matri/Rada, T-545/13, niepublikowany, EU:T:2016:376, pkt 57).
- 102 W tym względzie należy wskazać, że biuro prokuratora generalnego jest jednym z najwyższych organów wymiaru sprawiedliwości na Ukrainie. W rzeczywistości działa on w tym państwie w charakterze oskarżyciela publicznego w sprawach karnych i prowadzi dochodzenia wstępne w ramach postępowania karnego, w szczególności w sprawach o sprzeniewierzenie środków publicznych (zob. podobnie wyrok z dnia 15 września 2016 r., Yanukowych/Rada, T-346/14, EU:T:2016:497, pkt 45, 111).
- 103 Przez analogię do orzecznictwa w dziedzinie środków ograniczających przyjmowanych w ramach zwalczania terroryzmu wnioskować oczywiście można, że w niniejszej sprawie do Rady należy staranne i bezstronne zbadanie dowodów, które zostały jej przedłożone przez organy ukraińskie, [*poufne*], w szczególności w świetle uwag i ewentualnych dowodów przedstawionych przez skarżącego na poparcie jego stanowiska. Ponadto w kontekście środków ograniczających Rada jest zobowiązana do przestrzegania zasady dobrej administracji, zawartej w art. 41 karty, z którą związany jest, zgodnie z utrwalonym orzecznictwem, obowiązek zbadania przez właściwą instytucję, przy zachowaniu staranności i bezstronności, wszystkich istotnych okoliczności danego przypadku (zob. analogicznie wyrok z dnia 30 czerwca 2016 r., Al Matri/Rada, T-545/13, niepublikowany, EU:T:2016:376, pkt 58 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 104 Jednakże z orzecznictwa wynika również, że aby ocenić charakter, formę i moc dowodu wymaganego od Rady, należy wziąć pod uwagę szczególny charakter i zakres środków ograniczających i ich cel (zob. wyrok z dnia 30 czerwca 2016 r., Al Matri/Rada, T-545/13, niepublikowany, EU:T:2016:376, pkt 59 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 105 W tym względzie, jak wynika z motywów 1 i 2 decyzji 2014/119, wpisuje się ona w bardziej ogólne ramy polityki Unii dotyczącej wsparcia władz ukraińskich i mającej na celu sprzyjanie stabilizacji politycznej Ukrainy. Odpowiada w ten sposób również na cele WPZiB, które zostały określone w szczególności w art. 21 ust. 2 lit. b) TUE, zgodnie z którym Unia podejmuje współpracę

międzynarodową w celu umacniania i wspierania demokracji, państwa prawnego, praw człowieka i zasad prawa międzynarodowego (zob. podobnie i analogicznie wyrok z dnia 30 czerwca 2016 r., Al Matri/Rada, T-545/13, niepublikowany, EU:T:2016:376, pkt 60 i przytoczone tam orzecznictwo).

- 106 To właśnie w tym kontekście rozpatrywane środki ograniczające przewidują zamrożenie środków finansowych i aktywów, w szczególności należących do osób, które zostały uznane za odpowiedzialne za defraudację ukraińskich funduszy państwowych. W konsekwencji ułatwienie odzyskania tych funduszy wzmacnia oraz wspiera państwo prawne na Ukrainie (zob. pkt 76–80 powyżej).
- 107 Wynika z tego, że rozpatrywane środki ograniczające nie mają na celu karania czynów przestępnych, które miałyby być popełnione przez osoby, o których mowa, ani też przymusowego zniechęcania do podejmowania takich działań. Środki te mają wyłącznie na celu ułatwienie stwierdzenia przez organy ukraińskie sprzeniewierzenia funduszy publicznych i zapewnienia tym organom możliwości odzyskania środków, których to sprzeniewierzenie dotyczyło. Mają one zatem charakter wyłącznie zabezpieczający (zob. analogicznie wyrok z dnia 30 czerwca 2016 r., Al Matri/Rada, T-545/13, niepublikowany, EU:T:2016:376, pkt 62 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 108 A zatem sporne środki ograniczające, przyjęte przez Radę na podstawie uprawnień przyznanych jej w art. 21 i 29 TUE, nie mają charakteru punitivnego. Nie można ich zatem porównywać z orzeczeniem o zamrożeniu aktywów wydanym przez krajowy organ sądowniczy państwa członkowskiego w ramach postępowania karnego i przy poszanowaniu zapewnionych w tym postępowaniu gwarancji. W związku z tym spoczywające na Radzie wymogi w zakresie dowodów, na których opiera się umieszczenie nazwiska danej osoby w wykazie osób objętych zamrożeniem aktywów, nie muszą być takie same jak te, które obowiązują krajowe władze sądownicze (zob. podobnie i analogicznie wyrok z dnia 30 czerwca 2016 r., Al Matri/Rada, T-545/13, niepublikowany, EU:T:2016:376, pkt 64 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 109 W niniejszej sprawie to do Rady należy zbadanie, po pierwsze, w jakim zakresie pisma [*poufne*], na których oparła swoją decyzję, umożliwiają wykazanie, że – jak wskazano w uzasadnieniu umieszczenia nazwiska skarżącego w spornym wykazie, o którym mowa w pkt 18 i 20 powyżej – skarżący jest objęty postępowaniem karnym prowadzonym przez organy ukraińskie z powodu czynów, które mogą być związane ze sprzeniewierzeniem publicznych środków finansowych, oraz po drugie, czy owo postępowanie umożliwia kwalifikację działań skarżącego zgodnie istotnym kryterium umieszczenia w wykazie. Jedynie w przypadku, gdy taka analiza się nie powiedzie, w świetle wynikającej z orzecznictwa zasady, o której mowa w pkt 103 powyżej, obowiązkiem Rady jest dokonanie dodatkowej weryfikacji (zob. podobnie i analogicznie wyrok z dnia 30 czerwca 2016 r., Al Matri/Rada, T-545/13, niepublikowany, EU:T:2016:376, pkt 65 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 110 Ponadto w ramach współpracy regulowanej odpowiednimi aktami (zob. pkt 105 powyżej) nie należy co do zasady do Rady rozpatrywanie i ocena trafności i istotności dowodów, na których opierają się władze Ukrainy w związku z prowadzeniem postępowania karnego dotyczącego skarżącego w odniesieniu do czynów, które mogą być zakwalifikowane jako sprzeniewierzenie funduszy publicznych. Jak bowiem wskazano w pkt 107 powyżej, przyjmując właściwe akty, Rada nie zmierza do ukarania czynów polegających na sprzeniewierzeniu środków publicznych, w odniesieniu do których organy ukraińskie prowadzą dochodzenie, lecz do zachowania możliwości stwierdzenia przez te organy wspomnianego sprzeniewierzenia, a także odzyskania środków. To więc do tych organów należy, w ramach obowiązujących procedur, weryfikacja dowodów, na których się opierają, a w razie potrzeby wyciągnięcie konsekwencji w związku z zakończeniem odpowiednich postępowań. Ponadto, jak wynika z pkt 108 powyżej, obowiązki Rady w ramach omawianych aktów nie mogą być utożsamiane z obowiązkami organów wymiaru sprawiedliwości państwa członkowskiego w zakresie postępowania karnego dotyczącego zamrożenia aktywów, w szczególności w ramach międzynarodowej współpracy w sprawach karnych (zob. podobnie i analogicznie wyrok z dnia 30 czerwca 2016 r., Al Matri/Rada, T-545/13, niepublikowany, EU:T:2016:376, pkt 66).

- 111 Taka interpretacja została potwierdzona przez orzecznictwo, z którego wynika, że do Rady nie należy sprawdzanie zasadności prowadzonego dochodzenia w odniesieniu do konkretnej osoby, lecz wyłącznie weryfikacja zasadności decyzji o zamrożeniu środków finansowych w świetle dokumentu dostarczonego przez organy krajowe (zob. podobnie i analogicznie wyrok z dnia 5 marca 2015 r., Ezz i in./Rada, C-220/14 P, EU:C:2015:147, pkt 77).
- 112 Rada nie może w każdych okolicznościach zatwierdzać ustaleń ukraińskich organów sądowych wynikających z dokumentów przez nie przedłożonych. Takie działanie nie byłoby zgodne z zasadą dobrej administracji ani, ogólnie rzecz biorąc, z obowiązkiem przestrzegania przez instytucje Unii praw podstawowych w ramach stosowania prawa Unii na podstawie art. 6 ust. 1 akapit pierwszy TUE w związku z art. 51 ust. 1 karty (zob. podobnie i analogicznie wyrok z dnia 30 czerwca 2016 r., Al Matri/Rada, T-545/13, niepublikowany, EU:T:2016:376, pkt 67).
- 113 Jednakże to do Rady należy ocena, w świetle okoliczności konkretnej sprawy, konieczności przeprowadzenia dodatkowych weryfikacji, w szczególności zwrócenia się do organów ukraińskich o przekazanie dodatkowych dowodów, jeżeli te, które zostały już przedłożone, okażą się niewystarczające lub niespójne. W rzeczywistości bowiem nie można wykluczyć, że okoliczności podane do wiadomości Rady, czy to przez organy ukraińskie, czy to w inny sposób, wywołają wątpliwości Rady co do wystarczającego charakteru dowodów dotychczas przedstawionych przez te organy. Ponadto w ramach możliwości, jakie należy przyznać osobom objętym wykazem, by przedstawić uwagi dotyczące uzasadnienia, jakie Rada zamierza przyjąć w celu pozostawienia ich nazwisk w spornym wykazie, osoby te mogą przedstawiać takie okoliczności lub dowody, a nawet dowody odciążające wymagające dokonania przez Radę dodatkowej weryfikacji. W szczególności o ile nie należy do Rady zastępowanie ukraińskich organów wymiaru sprawiedliwości w ocenie zasadności postępowań karnych, o których mowa w pismach [poufne], o tyle nie można wykluczyć, że – w świetle uwag skarżącego – organ ten był zobowiązany do zwrócenia się do organów ukraińskich celem wyjaśnienia podstaw toczących się postępowań (zob. podobnie i analogicznie wyrok z dnia 30 czerwca 2016 r., Al Matri/Rada, T-545/13, niepublikowany, EU:T:2016:376, pkt 68).
- 114 W niniejszym przypadku na wstępie należy stwierdzić, że bezspornie pisma, na których opierała się Rada, [poufne] dotyczą postępowań karnych wobec skarżącego i zawierają, ogólnie rzecz biorąc, datę wszczęcia postępowania, numer sygnatury oraz artykuły ukraińskiego kodeksu karnego, które miały zostać naruszone.
- 115 Główne zarzuty skarżącego odnoszą się do faktu, że pisma [poufne] z dnia 26 czerwca, 3 września i 1 grudnia 2015 r. nie zawierają wystarczających informacji lub informacje te nie są dość precyzyjne.
- 116 W tym względzie w pierwszej kolejności należy stwierdzić, że pismo [poufne] z dnia 26 czerwca 2015 r. – które jest jednym z głównych dowodów, na którym Rada oparła pozostawienie nazwiska skarżącego w wykazie przy przyjmowaniu aktów z października 2015 r. – zawiera w szczególności następujące informacje:
- [poufne]
 - [poufne].
- 117 W drugiej kolejności należy zauważyć, że pismo [poufne] z dnia 3 września 2015 r. – stanowiące kolejny dowód, na którym Rada oparła pozostawienie nazwiska skarżącego w wykazie przy przyjmowaniu aktów z października 2015 r. – zawiera podobne informacje i wskazuje również, że [poufne] (zob. pkt 82 powyżej).

- 118 W trzeciej kolejności – pismo [poufne] z dnia 1 grudnia 2015 r. – które jest głównym dowodem, na którym Rada oparła pozostawienie nazwiska skarżącego w wykazie przy przyjmowaniu aktów z marca 2016 r. – oprócz potwierdzenia informacji zawartych w piśmie z dnia 3 września 2015 r., w tych samych okolicznościach faktycznych, po raz pierwszy odnosi się do naruszenia art. [poufne] ukraińskiego kodeksu karnego [poufne].
- 119 Z powyższego wynika, że pisma [poufne] wymienione w punktach 115–118 powyżej zawierają informacje umożliwiające zrozumienie w jasny sposób, po pierwsze, że wobec skarżącego prowadzone jest postępowanie przygotowawcze, związane w szczególności z naruszeniem art. [poufne] ukraińskiego kodeksu karnego, który ustanawia przestępstwo sprzeniewierzenia funduszy publicznych, a po drugie, że [poufne]. Choć podsumowanie stanu faktycznego leżącego u podstaw tych naruszeń jest związane i nie opisuje szczegółowo mechanizmów, decydujących o tym, że skarżącego podejrzewa się o sprzeniewierzenie ukraińskich funduszy państwowych, to z pism tych wynika w sposób wystarczająco jasny, że czyny zarzucane skarżącemu dotyczą sprzeniewierzenia [poufne]. Takie działania mogą być powodem finansowej straty państwa ukraińskiego i tym samym odpowiadać pojęciu sprzeniewierzenia środków publicznych objętego kryterium umieszczenia w wykazie.
- 120 W tym względzie, jeśli chodzi o stanowisko skarżącego, zgodnie z którym właściwe kryterium nie mogło zostać spełnione, ponieważ jego nazwisko zostało umieszczone w wykazie nie ze względu na postępowanie sądowe, ale postępowanie przygotowawcze, należy podkreślić, że skuteczność decyzji o zamrożeniu środków finansowych byłaby zagrożona, gdyby środki ograniczające były uzależnione od istnienia wyroków skazujących wobec osób podejrzanych o sprzeniewierzenie środków publicznych, albowiem w oczekiwaniu na wyrok osoby te dysponowałyby dostateczną ilością czasu na przeniesienie swych aktywów do państw nie współpracujących w żaden sposób z organami państwa, którego są obywatelami lub mieszkańcami (zob. podobnie wyrok z dnia 5 marca 2015 r., Ezz i in./Rada, C-220/14 P, EU:C:2015:147, pkt 71). Ponadto jeżeli zostanie ustalone, tak jak w niniejszym przypadku, że wobec danej osoby toczy się postępowanie karne przed ukraińskimi organami wymiaru sprawiedliwości w związku ze sprzeniewierzeniem funduszy publicznych, etap, na którym postępowanie to się znajduje, nie może stanowić okoliczności uzasadniającej wyłączenie tej osoby z kategorii osób objętych wykazem (zob. podobnie i analogicznie wyrok z dnia 14 kwietnia 2016 r., Ben Ali/Rada, T-200/14, niepublikowany, EU:T:2016:216, pkt 124).
- 121 Ze względu na orzecznictwo przytoczone w pkt 120 powyżej oraz zakres swobodnego uznania, jaki posiadają organy sądowe państwa trzeciego w sposobie prowadzenia postępowania karnego, okoliczność, że skarżący był objęty postępowaniem przygotowawczym [poufne], sama w sobie nie jest w stanie doprowadzić do stwierdzenia niezgodności z prawem przedmiotowych aktów, co wynika z faktu, że w takich okolicznościach Rada musiałaby wymagać dodatkowej weryfikacji ze strony organów ukraińskich w przedmiocie czynów zarzucanych osobie zainteresowanej, ponieważ, jak zostanie to wskazane, skarżący nie przedstawił żadnych okoliczności, które mogłyby podważyć podstawę sformułowanych przez organy ukraińskie oskarżeń dotyczących określonych faktów ani nie wykazał, że jego sytuacja jest wynikiem problemów ukraińskiego systemu wymiaru sprawiedliwości. W tym względzie okoliczność, że prokurator generalny Ukrainy złożył rezygnację z powodu oskarżeń o korupcję, nie wpływa na wiarygodność [poufne].
- 122 Rada nie dopuściła się zatem oczywistego błędu w ocenie, gdy podjęła decyzję o pozostawieniu nazwiska skarżącego w wykazie na mocy aktów z października 2015 r. i z marca 2016 r. na podstawie informacji, zawartych w pismach [poufne] z dnia 26 czerwca, 3 września i 1 grudnia 2015 r., w szczególności dotyczących czynów polegających na sprzeniewierzeniu środków publicznych, uzasadniających [poufne] prowadzone dochodzenie wobec skarżącego. W związku z tym argument skarżącego oparty na podnoszonym braku dowodu na to, że był on „związany” ze swoim bratem Andrijem Klujewem jest nieskuteczny. W istocie nazwisko skarżącego zostało umieszczone w wykazie nie tylko z powodu relacji rodzinnych z bratem, lecz również ze względu na prowadzone przez organy ukraińskie postępowanie karne dotyczące jego osobistego związku z czynami, które mogą być zakwalifikowane jako sprzeniewierzenie środków publicznych.

- 123 Wniosek ten nie może zostać podważony przez przedstawione przez skarżącego dowody odciążające lub przez inne argumenty, na które skarżący się powoływał.
- 124 Po pierwsze, jeżeli chodzi o opinie prawne załączone przez skarżącego do skargi zauważyć należy, że zgodnie z orzecznictwem aby ocenić wartość dowodową dokumentu, należy sprawdzić prawdziwość informacji w nim zawartych oraz uwzględnić w szczególności pochodzenie tego dokumentu, okoliczności jego sporządzenia oraz jego adresata i zastanowić się, czy w związku z jego treścią dokument ten wydaje się istotny i wiarygodny (zob. podobnie wyrok z dnia 27 września 2012 r., Shell Petroleum i in./Komisja, T-343/06, EU:T:2012:478, pkt 161 i przytoczone tam orzecznictwo). W niniejszej sprawie należy stwierdzić, podobnie jak czyni to Rada, że opinie te zostały sporządzone na potrzeby obrony skarżącego i w związku z tym mają ograniczoną wartość dowodową. W każdym razie nie mogą one podważyć okoliczności [poufne], że skarżący jest objęty dochodzeniem wstępnym w sprawie sprzeniewierzenia środków publicznych. W istocie argumenty skarżącego dotyczą przede wszystkim kwestii zasadności tego dochodzenia, które z reguły musi być ocenione przez organy ukraińskie.
- 125 Po drugie, co się tyczy orzeczenia Oberlandesgericht Wien (wyższego sądu krajowego w Wiedniu) stwierdzić należy, podobnie jak czyni to Rada, że nie było ono wydane w przedmiocie krajowych środków polegających na zamrożeniu aktywów, lecz dotyczyło postanowienia prokuratury w Wiedniu z dnia 26 lipca 2014 r., wydanego w przedmiocie ujawnienia informacji dotyczących rachunków i transakcji bankowych w ramach dochodzenia prowadzonego wobec większej liczby osób, w tym skarżącego, podejrzanych o popełnienie przestępstw prania brudnych pieniędzy w rozumieniu austriackiego prawa karnego i austriackiej ustawy o sankcjach. Decyzja ta, dotycząca przestępstw innych niż te, które uzasadniają przyjęcie środków ograniczających, jedynie incydentalnie odnosi się do okoliczności będących przedmiotem dochodzenia [poufne]. Wynika z tego, że decyzja tego rodzaju, mimo że została wydana przez organ sądowy państwa członkowskiego, nie może budzić uzasadnionych wątpliwości dotyczących wyników dochodzenia lub rzetelności przekazanych informacji [poufne]. W odniesieniu do decyzji prokuratury w Wiedniu z dnia 4 kwietnia 2016 r., w którym zapowiedziano wycofanie zarzutów wobec skarżącego, wystarczy stwierdzić, że pozostaje ono bez znaczenia dla sprawy, ponieważ wydano je później niż akty z marca 2016 r. W rezultacie zgodność z prawem decyzji w sprawie zamrożenia aktywów powinna być oceniana na podstawie informacji, którymi Rada dysponowała w momencie jej wydania (wyrok z dnia 28 maja 2013 r., Trabelsi i in./Rada, T-187/11, EU:T:2013:273, pkt 115).
- 126 Po trzecie, co się tyczy, po pierwsze, sprawozdania z audytu sporządzonego przez IFE na wniosek [poufne] z dnia 28 lipca 2014 r. dotyczącego działalności finansowej i handlowej PJSC Semiconductor Plant [poufne], a po drugie, sprawozdania z niezależnego dochodzenia w sprawie istotnych gospodarczo działań skarżącego i tej spółki sporządzonego w dniu 16 października 2014 r. przez zespół niezależnych prawników i śledczych (zwanego dalej „sprawozdaniem Pepper Hamilton”), zauważyć należy, że skarżący nie zdołał wyjaśnić powodu, dla którego te dwa sprawozdania są sprzeczne z informacjami zawartymi w [poufne], z uwagi na fakt, że ani sprawozdanie na temat działalności gospodarczej wnioskodawcy i przedsiębiorstwa, którego jest udziałowcem, ani sprawozdanie z audytu dotyczące działalności gospodarczej spółki nie zawierały informacji o sprzeniewierzeniu środków publicznych [poufne]. Poza tym, co się tyczy sprawozdania Pepper Hamilton, należy stwierdzić, podobnie jak czyni to Rada, że zostało ono sporządzone na wniosek spółki, której udziałowcami są skarżący i jego brat, oraz skierowane było do tego ostatniego, a tym samym w świetle orzecznictwa, o którym mowa w pkt 124 powyżej, ma ono tylko ograniczoną wartość dowodową.
- 127 Te okoliczności odciążające same w sobie nie mogą zatem uzasadniać przeprowadzenia przez Radę dodatkowej analizy.

- 128 Po czwarte, co się tyczy rzekomej nieprawidłowości decyzji Verkhovna Rada (rady najwyższej Ukrainy) o uchyleniu skarżącemu immunitetu, należy stwierdzić, że nie narusza ona zgodności z prawem pozostawienia jego nazwiska w wykazie ze względu na to, że uchylenie immunitetu nie jest warunkiem wstępnym przyjęcia środka ograniczającego wobec osoby fizycznej, a wszelkie nieprawidłowości tego rodzaju powinny być rozpatrywane w ramach ukraińskiego systemu prawnego.
- 129 Po piąte, w odniesieniu do argumentu opartego na tym, że do skarżącego nie zostało skierowane w sposób określony w ukraińskim kodeksie postępowania karnego żadne zawiadomienie o podejrzeniu popełnienia przestępstwa, stwierdzić należy, że skarżący powołuje się wyłącznie na opinię prawną profesora prawa. Tymczasem, niezależnie od faktu, że opinia taka, jak zostało wyjaśnione w pkt 124 powyżej, posiada ograniczoną wartość dowodową, wynika z niej, jak potwierdza to zresztą skarżący w swoich pismach, że zawiadomieniu o podejrzeniu popełnienia przestępstwa towarzyszyły nieprawidłowości o czysto formalnym charakterze.
- 130 Również jednak przy założeniu, że istotnie zawiadomienie o podejrzeniu popełnienia przestępstwa dotknięte jest nieprawidłowościami, jeżeli skutkuje tym, że [poufne] powinien ponownie dokonać doręczenia w przepisanej prawem formie, to nie oznacza to jednak, że postępowanie karne, którego opinia ta dotyczy, już zostało zakończona.
- 131 Nawet jeśli przyjąć założenie, że ze względu na uchybienie formalne dotyczące zawiadomienia o podejrzeniu popełnienia przestępstwa skarżący nie mógł być uznany za podejrzanego w rozumieniu art. 42 ukraińskiego kodeksu postępowania karnego, to nie wynika z tego jednak, że wobec skarżącego nie toczy się postępowanie karne prowadzone przez organy ukraińskie w rozumieniu kryterium umieszczenia w wykazie. W konsekwencji okoliczność, że w następstwie nieprawidłowego zawiadomienia o podejrzeniu popełnienia przestępstwa [poufne] musi dokonać kolejnego zawiadomienia, pozostaje bez wpływu na fakt, że uważa on, iż dysponuje wystarczającymi informacjami, by przypuszczać, że skarżący dopuścił się sprzeniewierzenia środków publicznych.
- 132 Nieistotny pozostaje zatem dla sprawy zarzut skarżącego dotyczący nieprawidłowości formalnych mających wpływ na zawiadomienie o podejrzeniu popełnienia przez niego przestępstwa.
- 133 Po szóste, co się tyczy zarzucanego naruszenia zasady domniemania niewinności [poufne], należy wskazać, że skarżący ogranicza się jedynie do podniesienia, że organy ukraińskie uznały go za winnego zarzuczanych mu przestępstw, podczas gdy o jego winie nie orzekł jeszcze sąd.
- 134 W tym względzie zauważyć należy, że pomimo kilku nieprecyzyjnych sformułowań, pisma [poufne] w dalszym ciągu zaświadczają o toczącym się wobec skarżącego postępowaniu karnym, co prowadzi do wniosku, że [poufne] skarżący jest wyłącznie podejrzanym o popełnienie zarzuczanych czynów i będzie mógł zostać uznany za winnego tylko wówczas, gdy rozpatrywane postępowanie karne zakończy się wydanym przez sąd prawomocnym wyrokiem skazującym. I tak odczytywane w ich kontekście twierdzenia zawarte [poufne] nie naruszają zasady domniemania niewinności. W każdym wypadku, nawet przy założeniu, że twierdzenia te stanowią naruszenie wspomnianej zasady, wystarczy zauważyć, że nie mogą one podważać zgodności z prawem, a już tym bardziej samego prowadzenia postępowania karnego, które pozwoliło Radzie uznać, że skarżący spełnia kryterium umieszczenia w wykazie, ani uzasadniać poszukiwana przez Radę dodatkowych informacji [poufne].
- 135 Po siódme, w odniesieniu do argumentu, że nowy rząd ukraiński stanowi sam w sobie zagrożenie dla państwa prawa, zauważyć na wstępie należy, że Ukraina od 1995 r. pozostaje członkiem Rady Europy i ratyfikowała EKPC. Ponadto nowy rząd Ukrainy został uznany za legalny zarówno przez Unię, jak i społeczność międzynarodową (zob. podobnie wyrok z dnia 15 września 2016 r., Klyuyev/Rada, T-340/14, EU:T:2016:496, pkt 93).
- 136 Okoliczności te same w sobie nie wystarczają, by zagwarantować, że nowy system władzy na Ukrainie w każdej sytuacji przestrzegać będzie rządów prawa.

- 137 Należy jednak przypomnieć, że zgodnie z orzecznictwem w ramach sprawowanej przez siebie kontroli sądowej środków ograniczających sąd Unii przyznaje Radzie szeroki zakres uznania przy określaniu ogólnych kryteriów ograniczających krąg osób, które mogą być objęte tymi środkami (zob. podobnie wyroki: z dnia 28 listopada 2013 r., Rada/Manufacturing Support & Procurement Kala Naft, C-348/12 P, EU:C:2013:776, pkt 120; z dnia 21 kwietnia 2015 r., Anbouba/Rada, C-605/13 P, EU:C:2015:248, pkt 41).
- 138 Wynika stąd, że skarżący w zasadzie nie może podważyć politycznego wyboru Rady co do wspierania nowego rządu Ukrainy bez wskazania niezbitych dowodów naruszenia praw podstawowych przez nowe władze ukraińskie.
- 139 Jednocześnie krytyczny stosunek skarżącego do niektórych okoliczności i zwracanie uwagi na pewne nieprawidłowości w funkcjonowaniu, w szczególności, sądownictwa na Ukrainie nie pozwalają na stwierdzenie, że nowy system rządów nie może być wspierany przez Unię.
- 140 W tym względzie należy ponadto zauważyć, że wynikające z dokumentów przedłożonych przez skarżącego nieprawidłowości wydają się być znacznie mniejsze w świetle przytoczonych przez Radę dokumentów w skierowanych do Sądu pismach wskazujących na szereg udoskonaleń wprowadzonych w ramach nowego systemu władzy.
- 141 Odnoście do monitorowania przez Komisję Wenecką tzw. ustawy lustracyjnej zauważyć należy, że opinia z dnia 16 grudnia 2014 r., na którą powołuje się skarżący, stanowi jedynie opinię wstępną tej komisji, gdyż nie miała ona dostępu do wszystkich informacji koniecznych do przeprowadzenia analizy. Po przystąpieniu ukraińskich władz do dialogu celem poprawy rozwiązań przyjętych w tzw. ustawie lustracyjnej oraz udostępnieniu Komisji Weneckiej materiałów niezbędnych do przeprowadzenia analizy Komisja wydała opinię końcową w sprawie tej ustawy w dniu 19 czerwca 2015 r. Opinia ta wskazuje na wymianę poglądów oraz propozycję władz ukraińskich w zakresie poprawek do ustawy lustracyjnej. Komisja Wenecka uznaje za zgodne z prawem cele tej ustawy, do których zaliczają się ochrona społeczeństwa przed osobami mogącymi stanowić zagrożenie dla nowego systemu demokratycznego, a także walka z korupcją. Jeżeli Komisja Wenecka podkreśla pewne obszary wymagające poprawy i monitorowania, to wskazała również na udoskonalenia, które zostały już wprowadzone w ustawie, w szczególności w wyniku przyjęcia jej opinii wstępnej.
- 142 Choć w sprawozdaniu Wysokiego Komisarza ds. Praw Człowieka na temat sytuacji na Ukrainie, odnoszącym się do okresu od 16 lutego do 15 maja 2015 r., we fragmencie, do którego odnosi się skarżący, opisana jest obawa zastraszania niektórych sędziów na Ukrainie, to należy zauważyć, podobnie jak czyni to Rada, że fragment ten dotyczy wyłącznie wschodniej części Ukrainy, którego dotyczy trwający konflikt niepodległościowy, zaś zagrożenia te występują ze strony działaczy politycznych wspierających jedność Ukrainy. Wspomniane sprawozdanie odnotowuje ponadto reformę systemu sądownictwa, która choć niedoskonała, „wprowadza pewne pozytywne elementy”. Ponadto sprawozdania odnoszące się do 2015 r. i początku 2016 r. wskazują na stałą poprawę w zakresie praw człowieka, w tym przede wszystkim w związku z opracowaniem i przyjęciem w dniu 23 listopada 2015 r. pierwszej narodowej strategii w tej dziedzinie, w związku z zaleceniami Wysokiego Komisarza oraz Komisji Weneckiej. Ponadto, jak wskazano w sprawozdaniu Wysokiego Komisarza obejmującym okres od 16 lutego do 16 maja 2016 r., rząd Ukrainy oficjalnie utworzył krajowe biuro śledcze odpowiedzialne za prowadzenie postępowań w sprawie naruszeń popełnionych przez wysokich rangą urzędników, funkcjonariuszy organów ścigania, sędziów i członków krajowego biura ds. walki z korupcją oraz specjalnego zespołu ds. walki z korupcją w ramach biura prokuratora generalnego.
- 143 O ile postępy te nie oznaczają, że ukraińskiemu systemowi nie towarzyszą już braki w zakresie przestrzegania praw podstawowych, o tyle nie zmienia to faktu, że sąd Unii, mając na uwadze szeroki zakres uznania, jakim dysponuje Rada (zob. pkt 137 powyżej), nie może – w okolicznościach niniejszej sprawy – uznać za ewidentnie błędny politycznego wyboru Rady wspierania nowego rządu Ukrainy

poprzez przyjęcie środków ograniczających wobec między innymi członków poprzedniego systemu władzy, wobec których toczą się postępowania karne w sprawie sprzeniewierzenia środków publicznych.

- 144 Po ósme, odnośnie do prześladowań politycznych, których skarżący, jak twierdzi, miał być ofiarą i które były źródłem wszczętych wobec niego postępowań karnych, stwierdzić należy, że skarżący ogranicza się do twierdzeń, które nie mogą wystarczyć, aby podważyć zasadność informacji [*poufne*] odnoszących się do zarzutów wobec skarżącego w sprawie sprzeniewierzenia środków publicznych, ani też aby wykazać, że szczególna sytuacja skarżącego wynika z problemów związanych z funkcjonowaniem ukraińskiego systemu wymiaru sprawiedliwości w trakcie dotyczących go postępowań (zob. podobnie i analogicznie wyrok z dnia 15 września 2016 r., Yanukovych/Rada, T-346/14, EU:T:2016:497, pkt 113, 114).
- 145 Po dziewiąte, w odniesieniu do argumentu skarżącego dotyczącego długiego okresu, jakim dysponowała Rada na przeprowadzenie pełnej i szczegółowej kontroli dowodów, na których oparła swoje rozstrzygnięcie, wystarczy zauważyć, co wynika z rozważań przedstawionych powyżej, że Rada dopełniła ciążących na niej obowiązków. Zakres tych obowiązków nie jest jednak określony czasem, którym dysponuje Rada.
- 146 Mając na uwadze całość powyższych rozważań, należy oddalić zarzut drugi w całości.

[...]

W przedmiocie żądań stwierdzenia nieważności aktów z marca 2017 r. w zakresie, w jakim dotyczą one skarżącego

- 216 W swym drugim piśmie dostosowującym żądania skarżący wniósł o rozszerzenie zakresu skargi, tak aby zmierzała ona do stwierdzenia nieważności aktów z marca 2017 r. w zakresie, w jakim akty te dotyczą skarżącego.
- 217 Na poparcie swojego żądania stwierdzenia nieważności aktów z marca 2017 r. skarżący podnosi sześć zarzutów, pięć w skardze na poparcie wniosku o stwierdzenie nieważności aktów z października 2015 r. (zob. pkt 51 powyżej) oraz nowy zarzut podniesiony w ramach pierwszego pisma w dostosowującej skargę, na poparcie żądań stwierdzenia nieważności aktów z marca 2016 r. (zob. pkt 192 powyżej).
- 218 Należy najpierw zbadać zarzut drugi, dotyczący oczywistego błędu w ocenie.
- 219 Przypomniawszy, że uzasadnienie pozostawienia jego nazwiska w wykazie było identyczne z uzasadnieniem zawartym w aktach z października 2015 r. i marca 2016 r. oraz w piśmie z dnia 6 marca 2017 r. uzasadniającym przedłużenie umieszczenia w wykazie, Rada potwierdziła, że oparła się wyłącznie na [*poufne*], skarżący podnosi, że nie spełnia ona kryteriów umieszczenia w wykazie z dwóch powodów.
- 220 W pierwszej kolejności – wobec skarżącego toczyło się wyłącznie postępowanie przygotowawcze, co nie wystarcza do spełnienia właściwych kryteriów. W każdym przypadku to postępowanie jest niezgodne z prawem, ponieważ żadne pisemne zawiadomienie o podejrzeniu popełnienia przestępstwa nie zostało nigdy prawidłowo doręczone skarżącemu w [*poufne*]. W momencie przedłużenia okresu jego umieszczenia w wykazie wobec skarżącego nie toczyło się żadne postępowanie przygotowawcze, ponieważ postępowanie w tej sprawie zostało formalnie zawieszono od dnia 5 października 2015 r. [*poufne*]. Ponadto informacje zawarte w pismach [*poufne*] nie są wiarygodne. Po pierwsze, pismo [*poufne*] z dnia 25 lipca 2016 r. wskazuje, że [*poufne*], podczas gdy austriacka prokuratura, tak samo jak i austriackie sądy, odmówili zajęcia majątku skarżącego, czego [*poufne*] był w pełni świadomy, a o czym Rada została poinformowana. Po drugie, pismo [*poufne*] z dnia 16 listopada 2016 r. nie zawierało

żadnego odniesienia do [poufne]. W każdym wypadku charakter domniemanego istnienia [poufne] w ramach postępowania przygotowawczego w [poufne] nie może podważyć faktu, że postępowanie to jest zawieszono od dnia 5 października 2015 r.

- 221 W drugiej kolejności – pisma [poufne] z dnia 25 lipca i 16 listopada 2016 r., na których Rada miałaoby oprzeć swoją decyzję o pozostawieniu nazwiska skarżącego w wykazie, nie zostały wsparte żadnymi dowodami i nie dostarczają dostatecznych wyjaśnień w sprawie czynów objętych dochodzeniem i domniemanej osobistej odpowiedzialności skarżącego. Są one ponadto merytorycznie nieprawidłowe. W szczególności są one sprzeczne, jeżeli chodzi [poufne].
- 222 W każdym razie Rada nie wykazała, w jaki sposób powołane argumenty [poufne] mogą spełniać kryterium umieszczenia w wykazie, w zakresie, w jakim dotyczy to wyłącznie sprzeniewierzenia środków publicznych lub mienia publicznego mogących zagrażać zasadom państwa prawa na Ukrainie, biorąc pod uwagę kwotę bądź rodzaj sprzeniewierzonych środków lub aktywów lub też kontekst, w jakim czyn ten został popełniony.
- 223 W tym względzie skarżący podkreśla, że pomimo znacznej liczby przedłożonych przez niego Radzie dowodów odciążających oraz obowiązku starannego i bezstronnego zbadania przez Radę okoliczności, biorąc pod uwagę kontekst polityczny na Ukrainie oraz fakt, że oparła się ona wyłącznie na zawieszonym postępowaniu przygotowawczym, Rada konsekwentnie odmawiała podjęcia jakichkolwiek czynności sprawdzających lub dodatkowej weryfikacji w tym zakresie.
- 224 Wreszcie Rada nie przedstawiła konkretnych dowodów i informacji uzasadniających pozostawienie nazwiska skarżącego w wykazie.
- 225 Po pierwsze, Rada odpowiada, że powody umieszczenia nazwiska skarżącego w wykazie spełniają właściwe kryteria i są oparte na wystarczająco solidnej podstawie faktycznej, a po drugie, że nie popełniła błędu w ocenie, gdy oparła się w szczególności na pismach [poufne] z dnia 25 lipca i 16 listopada 2016 r.
- 226 W pierwszej kolejności Rada zwraca uwagę, że te pisma [poufne]. Opinia prawna, na którą powołuje się skarżący dla poparcia zarzutu o nieskutecznym doręczeniu postanowienia o podejrzeniu popełnienia przestępstwa posiada ograniczoną wartość dowodową.
- 227 W drugiej kolejności – fakt, że [poufne] było formalnie zawieszono w momencie ponownego umieszczenia nazwiska skarżącego w wykazie, nie pozwala twierdzić, w rozumieniu art. 280 ukraińskiego kodeksu postępowania karnego, że prowadzone wobec niego postępowanie przygotowawcze przestało istnieć.
- 228 W trzeciej kolejności Rada podnosi, że informacje zawarte w pismach [poufne] były wiarygodne.
- 229 W czwartej kolejności Rada uważa, że szczegółowy charakter informacji zawartych w pismach [poufne] był bardziej niż wystarczający, aby dojść do wniosku, że na dzień przyjęcia aktów z marca 2017 r. wobec skarżącego toczyło się postępowanie karne w sprawie sprzeniewierzenia środków lub aktywów państwowych oraz pozostawał on powiązany z Andrijem Klujewem, którego nazwisko było umieszczone w wykazie.
- 230 W piątej kolejności Rada kwestionuje argument skarżącego, zgodnie z którym pisma [poufne] byłyby oparte na „niedokładnych ustaleniach faktycznych”. W istocie więc informacja, do której odwołuje się skarżący, nie dotyczyła [poufne]. W każdym wypadku prowadzenie [poufne] nie stanowi kryterium umieszczenia w wykazie.

- 231 W szóstej kolejności według Rady z pism [*poufne*] wynika [*poufne*]. W związku z tym naruszenia będące powodem toczących się postępowań mogą zostać zakwalifikowane jako sprzeniewierzenie środków lub aktywów państwowych zagrażające zasadom praworządności na Ukrainie.
- 232 W siódmej kolejności, co się tyczy argumentu opartego na tym, że Rada nie przeanalizowała dowodów odciążających, to podkreśla ona, że zgodnie z utrwalonym orzecznictwem nie ma obowiązku przeprowadzenia dodatkowej oceny lub pogłębionej weryfikacji okoliczności będących przedmiotem dochodzenia w danym państwie trzecim. Sprawdzenie, czy dochodzenie jest zasadne, dotykałoby kwestii, które mogą być zbadane jedynie w ramach danego postępowania karnego przez organy krajowe, w tym również, jak w przypadku Ukrainy, w ramach postępowania przed ETPC. Jeśli chodzi w szczególności o orzeczenie Oberlandesgericht Wien (wyższego sądu krajowego w Wiedniu), Rada zauważa, że odnosi się ono ujawnienia informacji na temat rachunków i transakcji bankowych oraz że wnioski tego sądu nie były w stanie wykazać, że informacje zawarte w pismach [*poufne*] były rażąco nieprawdziwe lub przeinaczone. Ponadto uznając, że Oberlandesgericht Wien (wyższy sąd krajowy w Wiedniu) ocenił, iż okoliczności przedstawione organom austriackim w okresie od 2010 do 2014 roku były zbyt skąpe, Rada uważa, że z pewnością nie pozwala to wykazać, że pisma [*poufne*] były niewystarczające do celów postępowania przed Radą prowadzącego do przyjęcia aktów z marca 2017 r. Nie było więc konieczności przeprowadzenia dodatkowej weryfikacji w tym względzie.
- 233 Najpierw należy przypomnieć, że kryterium umieszczenia w wykazie z jednej strony przewiduje, że środki ograniczające są stosowane wobec osób, które zostały „uznane odpowiedzialnymi” za defraudację funduszy państwowych, co obejmuje osoby, „wobec których organy ukraińskie prowadzą dochodzenie” w związku z defraudacją ukraińskich funduszy lub aktywów państwowych (zob. pkt 12 powyżej), a drugiej strony należy je interpretować w ten sposób, że nie obejmuje ono w sposób abstrakcyjny każdego sprzeniewierzenia funduszy publicznych, lecz czynów polegających na defraudacji środków publicznych lub mienia publicznego, zagrażających przestrzeganiu praworządności na Ukrainie (zob. podobnie wyrok z dnia 15 września 2016 r., Klyuyev/Rada, T-340/14, EU:T:2016:496, pkt 91).
- 234 W niniejszej sprawie nazwisko skarżącego zostało pozostawione w wykazie na mocy aktów z marca 2017 r. z następujących powodów:
- „Osoba, wobec której władze Ukrainy wszczęły postępowanie karne w sprawie sprzeniewierzenia środków publicznych lub mienia publicznego. Osoba powiązana z osobą umieszczoną w wykazie Andrijem Petrowyczem Klujewem, wobec której władze Ukrainy wszczęły postępowanie karne w sprawie sprzeniewierzenia środków publicznych lub mienia publicznego”.
- 235 Co się tyczy aktów z marca 2017 r. – bezsporne jest, że pozostawiając nazwisko skarżącego w wykazie, Rada oparła się na pismach [*poufne*]. Ponadto Rada nie dostarczyła dowodów [*poufne*] dotyczących umieszczenia Andrija Klujewa w wykazie, z którym skarżący został uznany za „powiązanego”, jako osoby odpowiedzialnej za defraudację ukraińskich funduszy państwowych w rozumieniu kryterium umieszczenia w wykazie.
- 236 Rada nie poparła w sposób wystarczająco precyzyjny i konkretny drugiej przyczyny utrzymania nazwiska skarżącego w wykazie, zgodnie z którą jest on „powiązany”, zgodnie z kryterium umieszczenia w wykazie, z osobą, wobec której toczy się postępowanie karne w sprawie sprzeniewierzenia funduszy publicznych. Pozostaje zatem sprawdzić pierwszy powód, który uzasadnia pozostawienie nazwiska skarżącego w wykazie, mianowicie fakt, że jest on osobą, wobec której organy ukraińskie prowadzą postępowanie karne w sprawie jego udziału w sprzeniewierzeniu środków lub aktywów państwowych, oraz dokonaną przez Radę ocenę informacji znajdujących się w jej posiadaniu.
- 237 Oceny takiej należy dokonać w świetle zasad wypracowanych w orzecznictwie, a przypomnianych w pkt 100–113 powyżej.

- 238 Należy przypomnieć, że w niniejszej sprawie chodzi o decyzję o pozostawieniu nazwiska osoby w wykazie, i że w tych okolicznościach, w przypadku gdy osoba zainteresowana formułuje uwagi w przedmiocie uzasadnienia tej decyzji, Rada ma obowiązek starannego i bezstronnego zbadania zasadności podnoszonych powodów w świetle tych uwag i ewentualnych dowodów odciążających, co związane jest z koniecznością przestrzegania zasady dobrej administracji, zawartej w art. 41 karty (zob. pkt 100–113 powyżej).
- 239 W szczególności to, co powinna Rada zweryfikować, jak zostało to wskazane w pkt 109 powyżej, to po pierwsze, w jakim zakresie dowody, na których się oparła, pozwalają stwierdzić, że sytuacja skarżącego odpowiada podstawom pozostawienia jego nazwiska w wykazie, a po drugie, czy te dowody pozwalają zakwalifikować działania skarżącego jako odpowiadające kryterium pozostawienia w wykazie. Jedynie w przypadku, gdy taka analiza nie doprowadzi do wyjaśnienia okoliczności, w świetle wynikającej z orzecznictwa zasady, o której mowa w pkt 103 powyżej, obowiązkiem Rady byłoby dokonanie dodatkowej weryfikacji.
- 240 W tym względzie nie można wykluczyć, że okoliczności podane do wiadomości Rady albo przez same organy ukraińskie, albo przez osoby objęte środkami ograniczającymi, bądź też w inny sposób, doprowadzą ją do powzięcia wątpliwości co do wystarczającego charakteru dowodów przedstawionych dotychczas przez te organy. O ile w niniejszej sprawie nie należy do Rady zastępowanie ukraińskich organów sądowych w ocenie zasadności postępowania przygotowawczego, o którym mowa w pismach [poufne], o tyle nie można wykluczyć, w szczególności w świetle uwag przedstawionych przez skarżącego, że organ ten może być zobowiązany do zwrócenia się do organów ukraińskich o wyjaśnienia dotyczące podstaw, na których przedmiotowe postępowanie jest oparte.
- 241 W niniejszej sprawie skarżący przyznaje, że pisma [poufne] zaświadczać m.in. o postępowaniu karnym, w ramach którego w odniesieniu do skarżącego prowadzone jest postępowanie przygotowawcze. Należy zatem zbadać, czy Rada mogła uznać, nie popełniając przy tym oczywistego błędu w ocenie, że dostarczone informacje [poufne] w przedmiocie tego postępowania mogły w dalszym ciągu uzasadniać powody umieszczenia skarżącego w wykazie.
- 242 Najpierw należy wyjaśnić, że nie chodzi tu o rozstrzygnięcie kwestii, czy w świetle informacji podanych do wiadomości Rady była ona zobowiązana do wykreślenia nazwiska skarżącego z wykazu, ale tylko o to, czy była ona zobowiązana do uwzględnienia tych okoliczności i, w razie konieczności, do przeprowadzenia dodatkowej weryfikacji lub zwrócenia się o wyjaśnienia od organów ukraińskich. W związku z tym wystarczy, by wspomniane okoliczności budziły uzasadnione wątpliwości dotyczące z jednej strony wyniku postępowania przygotowawczego i z drugiej strony wiarygodności i aktualności przekazanych informacji [poufne].
- 243 Tymczasem w swoim piśmie z dnia 6 marca 2017 r., odnoszącym się do uwag skarżącego z dnia 12 stycznia 2017 r., Rada ograniczyła się do stwierdzenia, iż nie zgadza się z nim i że zamierza potwierdzić wobec niego stosowanie środków ograniczających. Nie precyzuje ona zresztą, jakie przesłanki zostały przez nią uwzględnione w celu stwierdzenia, że nie podziela stanowiska skarżącego i potwierdza, że poza pismami [poufne] z dnia 25 lipca i 16 listopada 2016 r., znajdującymi się już w posiadaniu skarżącego, nie ma innych dowodów, na których opiera swoje stanowisko.
- 244 W pierwszej kolejności należy stwierdzić, że pisma te zawierają szereg niespójności i nieścisłości. Po pierwsze, w piśmie z dnia 25 lipca 2016 r. [poufne] wskazuje po raz pierwszy zresztą, bez podania powodów, że [poufne] został odłączony od [poufne], podczas gdy odłączenie to nastąpiło w dniu [poufne], jak wynika to z samego pisma. Po drugie, stwierdzić należy, że pomiędzy pismami istnieje rozbieżność [poufne]. Po trzecie, pismo [poufne] z dnia 25 lipca 2016 r. odwołuje się w szczególności [poufne], podczas gdy prokuratura w Wiedniu w dniu 4 kwietnia 2016 r. odstąpiła od oskarżenia wobec skarżącego.

- 245 Mimo iż te niespójności nie mogą same w sobie budzić uzasadnionych wątpliwości co do wyników postępowania przygotowawczego, ujawniają jednak istnienie pewnego poziomu [poufne], co może osłabić wiarygodność informacji [poufne] oraz ich aktualność.
- 246 W drugiej kolejności stwierdzić należy, że w piśmie z dnia 16 listopada 2016 r. [poufne].
- 247 W trzeciej kolejności, jak wynika z pisma z dnia 4 kwietnia 2016 r., prokuratura w Wiedniu, po przeanalizowaniu dokumentów przekazanych w ramach wniosku o udzielenie pomocy prawnej [poufne], powołując się również na sprawozdanie Pepper Hamilton, do którego wyraźnie nawiązała, uznała, że dokumenty te nie potwierdzają postawionych zarzutów [poufne] oraz że zarzuty przedstawione w mediach, według których skarżący i jego brat dopuścili się czynów karalnych na Ukrainie, które były w Austrii przyczyną wielu przypadków podejrzeń o pranie brudnych pieniędzy, nie mogą zostać potwierdzone pomimo przeprowadzenia wielu czynności gromadzenia dowodów.
- 248 W tym względzie o ile prawdą jest, jak podnosi Rada, że środki ograniczające nie mają charakteru karnoprawnego, o tyle nie zmienia to faktu, że w niniejszym przypadku warunkiem koniecznym dla utrzymania nazwiska danej osoby w wykazie opartym na uznaniu jej za odpowiedzialną między innymi za sprzeniewierzenie środków publicznych jest uznanie jej za osobę, wobec której organy ukraińskie prowadzą postępowanie przygotowawcze. Wynika z tego, że jeżeli Rada powzięła informację, że prokuratura jednego z państw członkowskich Unii podnosi poważne wątpliwości, tak jak to miało miejsce w niniejszej sprawie, w odniesieniu do okoliczności potwierdzających prowadzone przez organy ukraińskie postępowanie przygotowawcze, które legło u podstaw decyzji Rady o pozostawieniu nazwiska skarżącego w wykazie, jest ona zobowiązana dokonać dodatkowej weryfikacji lub przynajmniej żądać wyjaśnień od organów ukraińskich, aby ustalić, czy dość niejasne informacje, którymi dysponuje, ograniczające się do potwierdzenia istnienia postępowania przygotowawczego wobec skarżącego, nadal stanowią wystarczająco solidną podstawę faktyczną dla uzasadnienia pozostawienia nazwiska skarżącego w wykazie.
- 249 W czwartej kolejności – w dwóch pismach, o których mowa w pkt 246 i 247 powyżej, [poufne] nie wspomniano, że [poufne] było zawieszono, o czym Rada została poinformowana przez skarżącego za sprawą uwag przedstawionych przez niego w dniu 12 stycznia 2017 r. odnoszących się do corocznego przeglądu środków, które go dotyczą.
- 250 Na wstępie należy wskazać, że Rada powołuje się na niedopuszczalność zgłoszenia dowodu dokonanego przez skarżącego przed rozprawą zgodnie z art. 85 ust. 3 regulaminu postępowania, polegającego na decyzji [poufne] z dnia 5 marca 2016 r. o zawieszeniu [poufne], ponieważ jest on spóźniony, a opóźnienie w jego zgłoszeniu nie jest uzasadnione. Rada, po pierwsze, nie kwestionuje natomiast, że skarżący poinformował ją o tym zawieszeniu w terminie określonym na przedstawienie uwag w związku z corocznym przeglądem środków ograniczających, a po drugie, nie twierdzi, że nie uwzględniła tych informacji w dokonywanym przeglądzie, ponieważ uznałaby je za niewystarczająco poparte dowodami lub wiarygodne. Wynika z tego, że nie ma potrzeby orzekania w przedmiocie dopuszczalności wspomnianego dokumentu, ponieważ jego badanie nie jest konieczne w celu ustalenia, czy Rada powinna była zwrócić się do organów ukraińskich o informacje w zakresie zawieszenia postępowania.
- 251 W tym względzie o ile prawdą jest, jak twierdzi Rada, że fakt, iż [poufne] jest formalnie zawieszono, nie pozwala na wykazanie, że prowadzone wobec skarżącego postępowanie przygotowawcze zostało zakończone, o tyle, po pierwsze, Rada została poinformowana przez skarżącego [poufne], że postępowanie to nie było formalnie w toku, a po drugie, okoliczność ta nie była bez znaczenia dla celów decyzji o utrzymaniu środka ograniczającego przez Radę, która w innym przypadku mogłaby bezterminowo przedłużyć ten środek, co byłoby sprzeczne z tymczasowym charakterem środków ograniczających. Ponadto okoliczność, że [poufne] ograniczył się do powtórzenia ciągle tych samych informacji na temat postępowania przygotowawczego bez wykazania jego postępów, w tym przypadku dotyczących jego zawieszenia, osłabia wiarygodność informacji [poufne] oraz ich aktualność.

- 252 Wynika z tego, że Rada powinna była zwrócić się do organów ukraińskich o wyjaśnienia dotyczące przyczyn, które zdecydowały o zawieszeniu postępowania oraz czasu jego trwania, a to celem ustalenia, czy kryterium umieszczenia w wykazie było w niniejszej sprawie wciąż spełnione.
- 253 Z powyższego wynika, że informacje na temat [poufne], powołane w pismach [poufne], są niepełne i niespójne, co powinno było doprowadzić Radę do powzięcia wątpliwości co do wystarczającego charakteru informacji, którymi dysponowała.
- 254 Natomiast dowody powołane przez skarżącego przed przyjęciem aktów z marca 2017 r., zwłaszcza gdyby odczytywać je razem z okolicznościami wymienionymi w pkt 125 i 126 powyżej, między innymi orzeczeniem Oberlandesgericht Wien (wyższego sądu krajowego w Wiedniu), sprawozdaniem z audytu oraz sprawozdaniem Pepper Hamilton, mogły budzić uzasadnione wątpliwości ze strony Rady, uzasadniające przeprowadzenie dodatkowych weryfikacji u organów ukraińskich.
- 255 W ten sposób Rada, z uwagi na, po pierwsze, niewystarczającą podstawę faktyczną, na której się oparła, oraz po drugie, powołane przez skarżącego okoliczności odciążające, powinna była przeprowadzić dodatkową weryfikację i zwrócić się o wyjaśnienie do organów ukraińskich, zgodnie z orzecznictwem przytoczonym między innymi w pkt 113 powyżej.
- 256 Z powyższego wynika, że Rada popełniła oczywisty błąd w ocenie, gdy uznała, że nie ma obowiązku uwzględnienia przedstawionych przez skarżącego okoliczności oraz podnoszonych przez niego argumentów ani też dokonywania dodatkowych weryfikacji wobec organów ukraińskich, podczas gdy wspomniane okoliczności i argumenty mogły budzić uzasadnione wątpliwości co do wiarygodności dostarczonych informacji [poufne].
- 257 Zarzut drugi podniesiony przez skarżącego w drugim piśmie dostosowującym skargę jest więc zasadny. W związku z powyższym, bez potrzeby badania innych zarzutów podniesionych przez skarżącego na poparcie żądania o stwierdzenie nieważności aktów z marca 2017 r. ani zarzutu niezgodności z prawem podniesionego tytułem ewentualnym, należy uwzględnić skargę w zakresie, w jakim zmierza ona do stwierdzenia nieważności aktów z marca 2017 r. w zakresie, w jakim dotyczą one skarżącego.

W przedmiocie utrzymania w mocy skutków decyzji 2017/381

- 258 Tytułem żądania ewentualnego Rada wnosi, by w razie stwierdzenia częściowej nieważności rozporządzenia wykonawczego 2017/374, ze względów związanych z pewnością prawa Sąd orzekł, że skutki decyzji 2017/381 pozostaną w mocy do momentu, gdy stwierdzenie częściowej nieważności rozporządzenia wykonawczego 2017/374 stanie się skuteczne.
- 259 Jak wynika z art. 60 zdanie pierwsze statutu Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej, odwołanie nie ma skutku zawieszającego. Artykuł 60 zdanie drugie tego statutu przewiduje z kolei, że na zasadzie odstępstwa od art. 280 TFUE orzeczenia Sądu o nieważności rozporządzenia stają się skuteczne dopiero po upływie terminu, w którym można wnieść odwołanie, bądź, jeśli w terminie tym wniesiono odwołanie – od daty jego oddalenia.
- 260 W niniejszym przypadku rozporządzenie wykonawcze 2017/374 ma charakter rozporządzenia, ponieważ przewiduje, że wiąże w całości i jest bezpośrednio stosowane we wszystkich państwach członkowskich, co odpowiada skutkom rozporządzenia ustalonym w art. 288 TFUE (zob. podobnie wyrok z dnia 21 kwietnia 2016 r., Rada/Bank Saderat Iran, C-200/13 P, EU:C:2016:284, pkt 121).
- 261 Artykuł 60 zdanie drugie statutu Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej znajduje więc w niniejszym przypadku zastosowanie (wyrok z dnia 21 kwietnia 2016 r., Rada/Bank Saderat Iran, C-200/13 P, EU:C:2016:284, pkt 122).

- 262 Wreszcie w odniesieniu do skutków w czasie stwierdzenia nieważności decyzji 2017/381 przypomnieć należy, że zgodnie z art. 264 zdanie drugie TFUE Sąd może, jeśli uzna to za niezbędne, wskazać, które skutki aktu, o którego nieważności orzekł, powinny być uważane za ostateczne.
- 263 W niniejszym przypadku określenie różnych dat obowiązywania w przypadku stwierdzenia nieważności rozporządzenia wykonawczego nr 2017/374 i decyzji 2017/381 mogłoby doprowadzić do poważnego naruszenia pewności prawa, bowiem te dwa akty nakładają na skarżącego takie same środki. Skutki decyzji 2017/381 powinny zatem zostać utrzymane w mocy w odniesieniu do skarżącego do momentu, w którym stwierdzenie nieważności rozporządzenia wykonawczego 2017/374 stanie się skuteczne.

W przedmiocie kosztów

- 264 Zgodnie z art. 134 § 2 regulaminu postępowania, jeżeli więcej niż jedna strona przegrała sprawę, Sąd rozstrzyga o podziale kosztów.
- 265 W niniejszym przypadku, ponieważ skarżący przegrał sprawę w zakresie żądań stwierdzenia nieważności sformułowanych w skardze oraz w pierwszym piśmie dostosowującym, należy obciążyć go związanymi z tymi żądaniami kosztami, zgodnie z żądaniem Rady. Ponieważ Rada przegrała sprawę w zakresie żądania stwierdzenia częściowej nieważności aktów z marca 2017 r. przedstawionym w drugim piśmie dostosowującym, należy obciążyć ją związanymi z tymi żądaniami kosztami, zgodnie z żądaniem skarżącego.

Z powyższych względów

SĄD (szósta izba)

orzeka, co następuje:

- 1) **Stwierdza się nieważność decyzji Rady (WPZiB) 2017/381 z dnia 3 marca 2017 r. zmieniającej decyzję 2014/119/WPZiB w sprawie środków ograniczających skierowanych przeciwko niektórym osobom, podmiotom i organom w związku z sytuacją na Ukrainie oraz rozporządzenie wykonawcze Rady (UE) 2017/374 z dnia 3 marca 2017 r. w sprawie wykonania rozporządzenia (UE) nr 208/2014 w sprawie środków ograniczających skierowanych przeciwko niektórym osobom, podmiotom i organom w związku z sytuacją na Ukrainie w zakresie, w jakim nazwisko Sergiya Klyuyeva zostało pozostawione w wykazie osób, podmiotów i organów, do których mają zastosowanie te środki ograniczające.**
- 2) **Skutki art. 1 decyzji 2017/381 oraz art. 1 rozporządzenia wykonawczego 2017/374 pozostają w mocy wobec S. Klyuyeva do dnia upływu terminu do wniesienia odwołania, o którym stanowi art. 56 zdanie pierwsze statutu Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej lub, w razie wniesienia odwołania w tym terminie, do dnia jego oddalenia.**
- 3) **W pozostałym zakresie skarga zostaje oddalona.**
- 4) **Sergiy Klyuyev zostaje obciążony, poza własnymi kosztami, również kosztami poniesionymi przez Radę Unii Europejskiej w zakresie żądania stwierdzenia nieważności zawartego w skardze i w pierwszym piśmie dostosowującym żądania.**
- 5) **Rada zostaje obciążona, poza własnymi kosztami, również kosztami poniesionymi przez S. Klyuyeva w zakresie żądania stwierdzenia częściowej nieważności decyzji 2017/381 oraz rozporządzenia wykonawczego 2017/374 zawartego w drugim piśmie dostosowującym żądania.**

Berardis

Spielmann

Csehi

Wyrok ogłoszono na posiedzeniu jawnym w Luksemburgu w dniu 21 lutego 2018 r.

Podpisy

Spis treści

Okoliczności powstania sporu	2
Okoliczności faktyczne zaistniałe po wniesieniu niniejszej skargi.....	5
Przebieg postępowania i żądania stron	6
Co do prawa.....	7
W przedmiocie żądań stwierdzenia nieważności aktów z października 2015 r. i z marca 2016 r. w zakresie, w jakim dotyczą one skarżącego	7
W przedmiocie zarzutu drugiego, dotyczącego w istocie oczywistego błędu w ocenie.....	8
W przedmiocie żądań stwierdzenia nieważności aktów z marca 2017 r. w zakresie, w jakim dotyczą one skarżącego	17
W przedmiocie utrzymania w mocy skutków decyzji 2017/381.....	22
W przedmiocie kosztów	23

i — Jedno ze słów kluczowych w niniejszym tekście było przedmiotem zmian o charakterze językowym po pierwotnym umieszczeniu tego tekstu na stronie internetowej.